

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ "ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ"

N. Dudchenko,
Senior Lecturer, Department of Finance, Cherkasy State Technological University, Cherkasy

CURRENT APPROACHES TO THE INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF ECONOMIC SECURITY OF BANKING INSTITUTIONS

Вивчено сучасні підходи до трактування поняття "економічна безпека банківської установи" як стан, здатність, захищеність, процес, характеристика. Встановлено особливості дефініції "економічна безпека банківської установи" та запропоновано авторське визначення.

Study of modern approaches to the interpretation of the concept of "economic security banking institution" as a condition, capacity, security, process characteristics. The peculiarities of the definition of "economic security of banking institutions" and invited authors' definition.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, банківська установа, безпека банківської системи, безпека банківської діяльності.

Key words: security, economic security, banking institution, banking security systems, banking security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Враховуючи важливу роль економічної безпеки банківських установ для їх нормального функціонування, яке є обов'язковою умовою для забезпечення перерозподілу потоків капіталу, опосередкування інвестиційних процесів, фінансування колективних та індивідуальних потреб, можна стверджувати про необхідність запровадження високо функціональних та ефективних систем економічної безпеки в усіх без винятку банках країни.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розробці теоретичних і організаційно-методичних підходів до забезпечення безпеки банківських установ присвячені наукові праці таких науковців, як: Ю.О. Голубородько, В.М. Підгородецька, І.М. Крупка, Є.Ю. Свіридов, С.В. Васильчак, О.М. Штаєр, О.А. Кириченко, С.В. Мелесик, Л.М. Стрельбицька, М.В. Колдовський, О.І. Барановський, Т.Л. Кельдер, Л.В. Худолей, П.В. Міляєв, М.В. Корнієнко, О.І. Ревак, М.І. Керницька, П.Є. Жит-

ний, Г.М. Карамішева, О.П. Сліпенчук, Н.С. Різник та І.А. Воробйова, Н.В. Зачосова, Є.М. Бондар, М.І. Зубок, О.Л. Малахова А.М. Ткаченко, К.І. Маменко, М.І. Диба, С.М. Яременко та інші. Проте серед науковців відсутній єдиний підхід до трактування поняття "економічна безпека банківських установ".

Завдання дослідження полягає у вивченні сучасних підходів до трактування поняття "економічна безпека банківських установ" у працях вітчизняних та зарубіжних вчених.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економічна безпека банківської системи є складовою національної безпеки країни, і їй належить істотна роль у формуванні фінансової та економічної політики.

З огляду на це, безпека банківської системи набуває ознак самостійного виду діяльності та потребує відповідного правового статусу та регулювання [1]. В.М. Підгородецька у своїх працях доводить чітку ієрархічну залежність між різними рівнями економічної безпеки, ос-

кільки банк є підсистемою систем вищих порядків: банківської, кредитної, фінансової і, насамкінець, економічної [2]. Таким чином, простежується взаємозв'язок між станом економічної безпеки окремого банку як учасника вітчизняної банківської системи; станом економічної безпеки банківської системи України, який у свою чергу ґрунтується на рівнях економічної безпеки усіх учасників цієї системи — вітчизняних комерційних та державних банків, станом економічної безпеки фінансової системи України, учасниками якої є банки; та станом економічної безпеки країни.

Як зазначає І.М. Крупка, важливість економічної безпеки банківської системи зумовлена її прямим впливом на розвиток усіх сфер життя суспільства, а недостатньо надійне функціонування однієї з ланок або учасників цієї системи здатне спричинити серйозні порушення і деформацію у всій фінансовій сфері та економічній діяльності держави [3].

Таким чином, виникає необхідність у визначенні економічної сутності поняття "економічна безпека банківської системи", яке має бути покладено в основу формування системи економічної безпеки банківських установ в Україні.

Сучасний вчений Є.Ю. Свіридов визначає безпеку банківської системи як сукупність умов, які унеможливають погіршення фінансового стану комерційних банків, порушення встановленого порядку функціонування банківської системи, сприяють збереженню її ліквідності, відтворенню капіталу, виконанню фідуціарних обов'язків. Принципово новим є трактування вченим економічної безпеки банківської системи як інструмента узгодження індивідуальних, групових і національних інтересів [4]. Вважаємо, що таке визначення не є абсолютно коректним, оскільки розкриває мету економічної безпеки банку через недопущення погіршення його фінансового стану, не засвідчуючи необхідність гарантування перспектив його подальшого розвитку. Дійсно, навряд чи можна вважати систему, що перебуває у статичному стані у сучасних умовах динамічних господарських процесів, економічно безпечною.

Економічно безпечний стан суб'єкта господарювання (у даному випадку банку) або системи, яка поєднує суб'єктів господарської діяльності у процесі їх взаємодії між собою та іншими учасниками економічних відносин (наприклад, банків, їх клієнтів, контрагентів, конкурентів, регулюючих органів тощо) повинен не лише дозволити розширення меж діяльності суб'єкта без будь-якої вади для рівня захищеності його корпоративних ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних, тощо), але і сприяти такому розширенню, виступаючи каталізатором якісної еволюції бізнес-структури.

Сутність поняття економічної безпеки банківської системи доцільно розглядати через призму економічної безпеки її основних учасників, тобто вітчизняних банківських установ. Так, С.В. Васильчак під економічною безпекою банку пропонує розуміти стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантується захист його ресурсів та здатність адекватно і без істотних втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації. Запропоноване визначення поняття "економічна безпека банку" вва-

жаємо таким, що найбільшою мірою відтворює її суть та основне призначення [5].

О.М. Штаєр розглядає економічну безпеку банку як стан, за якого при найбільш ефективному використанні матеріальних, інтелектуальних та фінансових ресурсів реалізуються його основні інтереси, забезпечується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний розвиток, гарантується захист виробничого та кадрового потенціалу від усіх видів загроз та дестабілізуючих факторів, а також здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації, що забезпечить конкурентну перевагу на ринку банківських послуг, зумовлену відповідністю потенціалу і організаційної структури банку його стратегічним цілям і завданням. Наведене визначення поняття економічної безпеки банку передбачає належне використання ресурсів банку, які є досить різноманітними і мають дуалістичний зміст, тобто можуть використовуватись як у процесі здійснення банком своїх фінансово-господарських функцій, так і для забезпечення його економічної безпеки [6].

Цікавою особливістю представленої наукової позиції є акцентування уваги на необхідності саме ефективного використання наявних у банка активів і пасивів, які можна, не вдаючись у детальний перелік, узагальнити терміном "корпоративні ресурси". Таким чином, встановлюється чіткий зв'язок між стабільним та безперервним функціонуванням установи, її рентабельністю, що є індикаторами ефективності роботи банківської організації з власними, залученими та позиченими ресурсами, і станом її економічної безпеки.

О.А. Кириченко, С.В. Мелесик під забезпеченням безпеки банку розуміють процес створення умов для стабільного фінансового розвитку, економічного суверенітету держави; попередження й усунення загроз, умов та інших чинників, здатних виявити негативний, дестабілізуючий вплив на процеси розвитку національної банківської системи, усунення суперечностей між інтересами держави та окремих соціальних груп, суспільства й індивіда. Забезпечення безпеки банку передбачає цілеспрямовану, постійно здійснювану діяльність (нормотворча, аналітична, оперативно-розшукова, тощо) усіх суб'єктів безпеки із захисту його життєво важливих інтересів [7].

Таким чином, науковці надають економічній безпеці окремого банку вагомого значення у загальнонаціональному масштабі. І така авторська позиція, безперечно, має наукове та історичне підґрунтя, адже нерідко трапляються випадки, коли банкрутство великого або навіть середнього банку паралізує нормальну економічну активність суб'єктів господарювання у окремому регіоні або навіть країні. У цьому контексті можна ще раз пригадати, що світова фінансово-економічна криза 2008—2009 років почалась саме у банківському секторі з втрати фінансової стабільності конкретною групою банків. Запропоноване визначення зайвий раз підкреслює нерозривний зв'язок між економічною безпекою країни, окремого суб'єкта господарювання та кожного громадянина держави.

Л.М. Стрельбицька, М.В. Колдовський наполягають, що економічна безпека банку — це найбільш ефективне використання всіх видів ресурсів з метою запобіган-

ня загроз, забезпечення стабільного економічного функціонування та розвитку банку, а також створення безпечних умов для ефективного здійснення банком фінансових операцій та угод, зберігання і раціонального використання кредитних та фінансових ресурсів банку, надійного зберігання і транспортування готівки, цінностей та ін. [8; 9, с. 44—45].

Таким чином, простежується подібність міркувань цього вченого і наукових поглядів, яких дотримується О.М. Штаєр щодо того, що досягти належного рівня економічної безпеки зможе лише той банк, який налагодить чіткий та раціональний механізм управління корпоративними ресурсами [6]. Крім того, у даному визначенні підкреслюється роль банківських операцій у системі безпеки банку, а саме наголошується на необхідності забезпечення їх захисту від деструктивного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз у процесі досягнення банком високого рівня економічної безпеки. Вважаємо, що саме широкий спектр сучасних банківських продуктів та послуг може бути джерелом як ризиків для банківської установи, так і резервів мінімізації характерних для сучасної фінансової діяльності небезпек; і саме поділ системи економічної безпеки банківських установ на функціональні підсистеми за критерієм окремого виду банківських операцій повинен стати першим етапом у процесі побудови ефективного механізму управління нею.

Економічна безпека банку тлумачиться видатним вітчизняним вченим І.О. Барановським як сукупність охорони комерційної та банківської таємниці; забезпечення стану найкращого використання ресурсів щодо запобігання загрозам комерційних банків і створення умов стабільного, ефективного функціонування й максимізації прибутку [10]. Таке чітке та лаконічне визначення деталізує основні завдання, що мають бути поставлені перед керівництвом банківської установи у процесі забезпечення економічної безпеки, а також підкреслює вагоме значення інформаційної складової у системі економічної безпеки банку. Нагадаємо, що в умовах інтенсифікації інформаційних атак на фінансові установи з боку шахраїв, активного використання інсайдерських відомостей економічними злочинцями та перманентного розширення меж обміну даними у кіберпросторі, традиційні методи захисту та збереження інформації перестають бути ефективними, а тому потребують якщо не повної їх заміни з урахуванням вимог та тенденцій часу, то глибокої функціональної модернізації, яка викличе необхідність значних витрат матеріальних, фінансових, часових та трудових ресурсів.

Т.Л. Кельдер, Л.В. Худолєй наполягають, що не доцільно розділяти поняття економічної безпеки банківської установи та її фінансової безпеки у контексті безпеки держави і пропонують фінансово-економічну безпеку банку вважати важливою складовою фінансової, а тому і національної безпеки країни. Конкретно під поняттям фінансово-економічної безпеки банку науковці розуміють такий стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку [11]. Запропоноване визначення підкреслює зв'язок між

рівнем захисту організації від небезпечного впливу різноманітних факторів, що мають різні джерела походження, та станом її економічної безпеки, однак не отожднює ці два поняття, а розширює межі сутності категорії безпеки, у даному випадку фінансово-економічної, до такого стану ресурсів банку та механізму організації управління ними, який дозволяє оптимістично оцінювати перспективи роботи організації та мати впевненість у її безперервній роботі та стабільному інтенсивному та/або екстенсивному розвитку.

Російський вчений П.В. Міляєв під економічною безпекою комерційного банку пропонує розуміти сукупність умов і факторів, що забезпечують здатність комерційного банку уникати загроз економічного характеру, підтримувати незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість [12]. Вчений проводить паралель між економічною безпекою окремого суб'єкта господарювання та макроекономічною ситуацією у країні. Вважаємо, що таким чином акцентується увага на необхідності державного регулювання економічної безпеки учасників ринкових відносин загалом, та банків зокрема. Цікаво, що у своєму визначенні автор не використовує у якості ключового елементу категорію стану організації, а вважає, що рівень економічної безпеки визначається суто умовами, у яких працює установа, що можуть бути об'єктивними та суб'єктивними, спровокованими як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками тощо. Критично оцінюємо той факт, що науковець обмежує сутність економічної безпеки процесом лише уникнення загроз, і до того ж загроз тільки економічного характеру. Адже, окрім уникнення небезпеки, яке може супроводжуватись для банку втратою додаткових прибутків і перспективних напрямків діяльності, що могли б бути здобутими за умови прийняття ризику; існують та з року в рік набувають усе більшої популярності і інші методи ризик-менеджменту, такі як передача ризику, його хеджування, страхування тощо. Таким чином, запропоноване визначення потребує уточнення та удосконалення.

Інший російський дослідник М.В. Корнієнко вважає, що сутність економічної безпеки банку полягає в економічному захисті усіх учасників банківського процесу при наданні послуг, реалізації продуктів з найкращим використанням ресурсів і створенні умов стабільного, ефективного функціонування та отримання прибутку [13, с. 18]. З цієї позиції очевидно стає аксіома, що стан економічної безпеки банківської системи визначається рівнем економічної безпеки її учасників, і навпаки; крім того, підкреслюється соціальна значимість економічної безпеки банку, оскільки у даному визначенні піднімається питання захисту учасників банківських операцій, користувачів його продуктів та послуг, якими можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, відстоювання інтересів яких є завданням загальнонаціонального значення, а підтримка рівня особистої економічної безпеки — задачею соціальної та економічної політики держави.

О.І. Ревак, М.І. Керницька справедливо наголошують, що одним із видів безпеки банків є економічна безпека, яка, з одного боку, становить самостійний елемент безпеки, а з другого — характеризує економічні аспекти кожного із елементів безпеки: охорони, режиму, інформаційно-аналітичного забезпечення [14]. Запропо-

нований перелік складових безпеки банку вважаємо неповним, а тому надане визначення мало б або містити перелік усіх елементів безпеки банківської організації, або не конкретизувати їх взагалі. Висвітлена авторська позиція є унікальною, не схожою на жодну із усіх згаданих вище, оскільки поняття економічної безпеки у ній розкривається не через характеристику стану функціонування організації, який можна вважати економічно безпечним, а через призму усіх напрямків забезпечення захисту існування та нормальної діяльності установи, які тим чи іншим чином можуть мати вплив на реалізацію економічних інтересів банку.

П.С. Житний, Г.М. Карамішева уточнюють, що на рівні окремих банків економічна безпека полягає в забезпеченні якісного підбору кадрів банку з належним рівнем кваліфікації, забезпеченні економічної та інформаційної безпеки, організації ефективної роботи внутрішнього підрозділу економічної безпеки відповідно до покладених на нього завдань [15]. Вважаємо, що для підвищення наукової цінності такого визначення авторам слід було спробувати уникнути при встановленні сутності поняття економічної безпеки вживати саме поняття при його поясненні. Згідно запропонованої дефініції, економічна безпека банку полягає у ефективній роботі лише одного підрозділу банківської організації, відповідно, увесь спектр заходів у напрямку підтримання належного стану економічної безпеки організації обмежується переліком завдань, покладених на окремий відділ.

Не можемо з цим погодитись та зазначимо, що якщо автор навмисно хотів підкреслити важливе значення та пріоритетність окремих складових економічної безпеки перед іншими її елементами, то у першу чергу, варто було згадати фінансову безпеку банку, оскільки її роль у системі економічної безпеки банківської організації як активного учасника вітчизняних фінансових ринків в Україні є домінантною.

Підтвердженням цьому слугують роботи О.П. Сліпенчука, який вважає, що економічна безпека банку — це його здатність протистояти деструктивним діям на фінансовому ринку, забезпечити виживання в конкурентній боротьбі банківського бізнесу [16, с. 94—95]. Звісно, спектр банківської діяльності поширюється за межі фінансових ринків; банки як традиційні фінансові посередники обслуговують і сфери виробництва, споживання тощо. А от визначення економічної безпеки через категорію конкурентоспроможності вважаємо раціональним, оскільки наявність конкурентних переваг передбачає і рентабельну діяльність, і якісний кадровий склад, і наявність необхідної інформації, тобто характеризує належний стан корпоративних ресурсів банку, що є основою і водночас метою забезпечення його економічної безпеки.

Вдалим та змістовним вважаємо визначення, запропоноване Різник Н.С. та Воробйовою І.А., відповідно до якого економічна безпека банку — це забезпечення стану гарантованого збереження і раціонального використання фінансових, матеріальних, кадрових та інформаційних ресурсів і цінностей з метою запобігання загрозам комерційних банків, ефективного проведення банком операцій і угод, а також створення умов стабільного, ефективного функціонування й максимізації

прибутку в різноманітних умовах [17]. Економічна безпека банку, наголошують автори, це такий стан банківської установи, що характеризується найбільш повним та раціональним використанням його економічного потенціалу, здатністю до самовідтворення, захищеністю від дії дестабілізуючих чинників, міцністю взаємозв'язків між елементами банківської системи, що сприяє задоволенню інтересів клієнтів [18].

Зачосова Н.В. пропонує під економічною безпекою комерційного банку розуміти такий стан його функціональних можливостей, що здатний забезпечити збереження існуючих активів установи від ймовірних та наявних небезпек і загроз та сприяти залученню нових фінансових і матеріальних надходжень від різних видів діяльності банку [19] (кредитних, депозитних, валютних, розрахунково-касових операцій, операцій з цінними паперами тощо).

Поняття економічної безпеки банку перебуває у тісному зв'язку з поняттям економічної безпеки банківської діяльності. Вважаємо, що ці дефініції не можна вважати абсолютно тотожними, оскільки, на нашу думку, економічна безпека банку — це його стан, що відповідає певним вимогам та має чітко визначений перелік характеристик, а економічна безпека банківської діяльності — процес убезпечення здійснення банківських операцій від будь-якого впливу на них, випадкового чи умисного, що призводить до викривлення результатів від їх проведення. Виконаємо дослідження сутності економічної безпеки банківської діяльності на сучасному етапі розвитку вітчизняної наукової думки.

Є.М. Бондар вважає, що економічна безпека банківської діяльності — це, передусім, здатність інститутів влади (регулюючих органів, банківського співтовариства і вищого керівництва банків) і банківської системи в цілому забезпечувати стійкий розвиток банківського бізнесу і ефективно виконання банками їх економічних функцій [20]. Отже, державний нагляд, контроль та регулювання є важливими елементами у системі забезпечення економічної безпеки банківських установ, і без втручання уряду, органів влади різного рівня та регуляторів фінансового ринку і банківського сектора, завдання забезпечення економічної безпеки вітчизняних банків як окремих суб'єктів господарської діяльності, та і всього банківського сектору країни, виконаним не буде.

На думку М.І. Зубка, О.Л. Малахової, економічна безпека банківської діяльності — це стан, за яким забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації [21, с. 166—167]. Таке визначення може бути застосоване і для ідентифікації економічної безпеки банківської установи, тобто у даному випадку поняття економічної безпеки банківської діяльності та економічної безпеки банку виступають як синоніми.

Цікавими з точки зору встановлення сутності поняття економічної безпеки банку є визначення безпеки банку або банківської діяльності загалом. А.М. Ткаченко, К.І. Маменко зазначають, що в економічній літературі безпека банку трактується як захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від

Рис. 1. Особливості дефініції "економічна безпека банківської установи"

Джерело: складено автором.

зовнішніх і внутрішніх загроз; стан його зовнішнього та внутрішнього середовища; один з основних елементів банківського менеджменту; організація заходів щодо запобігання можливим загрозам його діяльності [22]. На думку авторів, пріоритет під час захисту банківської установи повинен надаватись саме безпеці персоналу, управлінців та власників, фактично надаючи трудовому ресурсу визначального значення перед усіма іншими видами корпоративних ресурсів організації. Така позиція, безперечно, має сенс, оскільки будь-який вид економічної діяльності започатковується з метою отримання прибутку, досягнення якої супроводжується реалізацією інтересів широкого переліку задіяних у цьому процесі осіб та організацій: працівників, менеджерів, клієнтів, контрагентів, партнерів, державних органів тощо.

Наукову позицію процитованих вище авторів підтримують М.І. Диба та С.М. Яременко, які наголошують на доцільності триєдиного визначення безпеки банківської діяльності, а саме на розумінні безпеки банку, а отже, і його економічної безпеки як стану стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов; як властивості своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку та як здатність протистояти різним посяганням на власність, діяльність й імідж банку; як здатність створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [23]. Вважаємо, що запропоноване визначення цілком і повністю характеризує усі сучасні аспекти поняття не лише безпеки банку, але і її важливої складової — економічної безпеки банківської установи.

Деякі науковці визначають економічну безпеку банку як конкурентні переваги, міру гармонізації інтересів, комплекс заходів, сукупність методів, сукупність факторів тощо [24]. Крім того, економічну безпеку

банку можна розглядати з позиції перспективної економічної стійкості; поточної дієздатності системи; економічної спроможності системи та її здатності до автотопоезису (саморозвитку, самовідтворення) [25, с. 188].

Проте, на нашу думку, в основі визначення економічної безпеки банківської установи має бути покладено все-таки механізми здійснення нею активних і пасивних операцій, оскільки саме у процесі їх реалізації використовуються або отримуються усі доступні банкам ресурси матеріального та нематеріального походження, одержується прибуток чи збиток, здобуваються або втрачаються конкурентні переваги; їх результативністю визначається ефективність роботи банку, його поточний фінансово-господарський стан та перспективи подальшого розвитку.

Таким чином, дослідивши та проаналізувавши погляди різних вітчизняних та зарубіжних вчених на проблему дефініції "економічна безпека банківської установи", приходимо до висновку, що у сучасній науковій думці не існує єдності щодо розуміння ні сутності економічної безпеки банку, ні навіть тієї категорії, яку має бути покладено в основу даної дефініції (рис. 1).

Уточнюючи та поглиблюючи існуючі визначення економічної безпеки банківських установ пропонуємо авторське бачення цього поняття.

Отже, під поняттям "економічна безпека банківської установи" пропонуємо розуміти такий стан наявних у банку ресурсів, як власних, так і залучених та позичених на різних умовах, ефективного використання яких у процесі здійснення банком фінансово-господарської та інвестиційної діяльності шляхом виконання традиційних та новітніх банківських операцій, реалізації продуктів та надання послуг дозволяє підтримувати високий рівень рентабельності, фінансової стійкості установи, гарантувати їй конкурентні переваги на ринку банківських послуг та забезпечувати її функціональний розвиток та зростання у майбутньому.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження було вивчено сучасні підходи до трактування поняття "економічна безпека банківської установи" та запропоновано авторське визначення.

Література:

1. Голобородько Ю.О. Теоретичні підходи до розкриття суті та складових фінансової безпеки банківських установ / Ю.О. Голобородько // Науковий вісник НЛТУ України. — 2012. — Вип. 22.12. — С. 194—198.
2. Підгородецька В.М. Банківська інформаційна система "Барс "Millennium" / В.М. Підгородецька // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 5, Т. 3. — С. 175—177.
3. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І.М. Крупка // Бізнесінформ. — 2012. — № 6. — С. 168—175.
4. Свіридов Є.Ю. Фінансово-банківський аспект економічної безпеки держави / Є.Ю. Свіридов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". — Суми, 2011. — Вип. 33. — С. 185—191.
5. Васильчак С.В., Моцьо Р.Ю. Економічна безпека банків та методи її забезпечення / С.В. Васильчак, Р.Ю. Моцьо // Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. — Вип. 19.12. — С. 287—293.
6. Штаєр О.М. Напрямки забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О.М. Штаєр // Європейський вектор економічного розвитку. 2011. — № 2 (11). — С. 263—270.
7. Кириченко О.А., Мелесик С.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, С.В. Мелесик // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — №8 (98). — С. 223—232.
8. Колдовський М.В. Складові безпеки комерційного банку / М.В. Колдовський // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2005. — Т.14. — С. 254—258.
9. Стрельбицька Л.М., Стрельбицький М.П., Гіжевський В.К. Банківське безпекознавство: навчальний посібник / [за ред. М.П. Стрельбицького]. — К.: Кондор, 2007. — 602 с.
10. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру / О.І. Барановський // Економіка і прогнозування. — 2006. — № 1. — С. 7—26.
11. Кельдер Т.Л., Худолей Л.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / Т.Л. Кельдер, Л.В. Худолей // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2012. — № 2. — С. 181—185.
12. Миляев П.В. Экономическая безопасность коммерческого банка в системе национальной безопасности государства [Электронный ресурс] / Миляев П.В. // Аудит и финансовый анализ. — 2010. — №3. — Режим доступа: http://auditfin.com/fin/2010/2/10_15/10_15%20.pdf
13. Корниенко М.В. Инструменты повышения экономической безопасности коммерческого банка: авто-

реферат диссертации на соискание ученой степени канд. экон. наук: 08.00.05,08.00.10 / М.В. Корниенко. — Ростов н/Д, 2005. — 24 с.

14. Ревак І.О., Керницька М.І. Формування системи економічної безпеки у банківській сфері / І.О. Ревак, М.І. Керницька // Науковий вісник ЛДУВС. Сер. Економічна. — 2009. — Вип. 1. — С. 375—389.

15. Житний П.В., Карамішева Г.М. Вплив економічного аналізу на систему економічної безпеки банківської діяльності / П.В. Житний, Г.М. Карамішева // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. — 2011. — № 23 (II). — С. 231—235.

16. Сліпенчук О.П., Марчуківська М.С. Економічна безпека банків та методи її забезпечення / Сліпенчук О.П., Марчуківська М.С. // Світова фінансово-економічна криза: стратегії протидії та мінімізації наслідків (економіка, фінанси та право). Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції 29 травня 2009 року. — К.: УДУФМТ, 2009. — 424 с. — С. 94—97.

17. Різник Н.С., Воробйова І.А. Оцінка та шляхи забезпечення економічної безпеки банку [Електронний ресурс] / Н.С. Різник, І.А. Воробйова // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. — Луцьк, 2008. — №5(20). — 368 с. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/O_FN/2008_5_2/zbirnuk_O_FN_5_4_2_183.pdf

18. Різник Н.С. Теоретичні засади оцінки економічної безпеки банку / Н.С. Різник // Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. — Х.: ХНТУСГ, 2007. — Вип. 66. — С. 118—123.

19. Зачосова Н.В. Кадровий менеджмент у системі економічної та фінансової безпеки комерційного банку / Н.В. Зачосова // Сучасна економіка. — 2011. — Випуск 5. — С. 14—25.

20. Бондар Є.М. Забезпечення економічної безпеки банківської діяльності / Є.М. Бондар // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. — Маріуполь: ПДТУ. 2010. — Т. 2. — 294 с. — С. 170—174.

21. Зубок М.І. Безпека банків / М.І. Зубок — К., 2002. — 306 с.

22. Ткаченко А.М., Маменко К.І. Вимірювання фінансової безпеки банківської системи [Електронний ресурс] / А.М. Ткаченко, К.І. Маменко // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: збірник наукових праць. — 2009. — Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sim/2009/p2_29.pdf

23. Діба М.І., Яременко С.М. Безпека банківської діяльності і умови її організації в Україні / М.І. Діба, С.М. Яременко // Бізнесінформ. — 2011. — № 8. — С. 129—134.

24. Сухонос В.В. Концептуальні організаційно-правові засади функціонування системи економічної безпеки банків / В.В. Сухонос // Правовий вісник Української академії банківської справи. — 2011. — № 1. — С. 64—66.

25. Плукар Л.А. Концептуальні підходи до зміцнення економічної безпеки банківського сектора регіону / Л.А. Плукар // Вісник університету банківської справи НБУ. — 2012. — №2 (14). — С. 188—192.

Стаття надійшла до редакції 31.07.2013 р.